

ENGLAUG V, gnr. 221/1, LØTEN K. HEDMARK

Arkeologiske utgravninger i forbindelse med bygging av RV 3 1994.

Undersøkelser på "Enga" og "Linjenær". Jordprofiler i grøfter, rydningsrøyser.

Rapport v. Lil Gustafson

INNLEDNING

I forbindelse med de arkeologiske undersøkelsene i trasé for RV 3, ledet av Ole Rishøl Nielsen, ble det foretatt en spesialundersøkelse av jordprofiler i et utvalg grøfter og undersøkelse av to rydningsrøyser.

Ellen Anne Pedersen deltok som konsulent i dette arbeidet i tiden 30-31/5, 3/6 1994.

Den første dagen undersøkte vi en del av Grøft 1 ved håndgraving, for å få klarhet i stratigrafien. Deretter ble det gravet sjakter med maskin, hvor profilene ble rensset opp og tolket og dokumentert. Det ble tatt ut jordprøver for pollenanalyse og kullprøver for C-14-datering.

SAMMENDRAG

Ved registreringen var det avdekket spor etter mulige steinstrenger. Det ble gjort forsøk på å gjenfinne disse i sjaktene, men det var ikke mulig å se noe system. Det ble påvist deler av strenger og mindre røyser.

Det ble påvist to typer kulturpåvirkede lag, som var synlig i varierende grad i de ulike profiler. Lagene kalles Åker 1 og Åker 2, uten at tolkningen som åkerlag er sikker. Lagene kan også være eng/beite.

Det eldste laget, Åker 1, er lyst sandholdig heterogent lag, iblandet rødgul anrikningslag, med få og små kullbiter. Den lyse fargen kan bety at det er utvasket, og/eller tilført lite gjødsel. Dette laget er ikke alltid tilstede. Tykkelsen varierer fra ca. 5 cm til nærmere 20 cm

Det yngre laget, Åker 2, ligger over Åker 1 og rett under dagens torv. Det er mørk brunt, homogent, og i underkant er det en del kullbiter. Det har matjordkarakter. Tykkelsen varierer, men er ofte omkring 10 cm. Dette laget er tilsynelatende heller ikke alltid til stede. Dette kan muligens bero på feiltolkning av profilen. I grøft 9 ved røys 4 kunne laget ikke sees i profilen, men ved flategravning framkom det allikevel som et tynnt lag under torva.

Dette er muligens ung åker, evt eng. At Åker 1 ikke er fjernet, kan bety at Åker 2 er overflatedyrket. Kullbitene indikerer en ødefase med avbrenning av vegetasjon, og en grunn pløying som har snudd torva slik at kullbitene stort sett

ligger i underkant av laget. At kullet ligger i dette nivået kan bety at det bare er fortatt en eller få ployinger. Det kan ha vært brukt ard.

Det ble tatt ut jordprøver til pollenanalyse fra flere av profilene. Analysen blir foretatt av Helge Høeg. Den foreløpige rapporten tyder på at lite pollen er bevart. Kornpollen er observert både i Åker 1 og Åker 2, men bare i få prøver fra disse lagene. Gran er observert i begge lag, noe som tyder på at de er dannet i jernalderen eller seinere.

Kullprøver er samlet inn fra begge lag, det er svært lite fra Åker 1, men en del fra bunnen av Åker 2. Ved flategravning ble hyppig forekomst av kullbiter et klart tegn på at vi var ved bunnen av Åker 2.

Under de to kulturpåvirkede lagene var det anrikningslag, gul sand, og herunder alunskifer. Skiferlaget kunne stedvis nå høyt opp. Dette er ikke gunstig for dyrking.

KOMMENTARER TIL PROFILENE:

GRØFT 1

30.5.94 L.Gustafson, E.A. Pedersen

I denne sjakten var det avdekket del av en mulig steinstreng. Det ble derfor gravet en mindre grøft på begge sider av en større jordfast stein, for å undersøke lag og profil ved eventuell dyrkingsjord.

Ved flategravning ble det klart at det var to kulturpåvirkete lag: under dagens torv var det et mørkt homogent lag, i bunnen av dette kullbiter, herunder et grågult heterogent lag, en blanding av humus/Åkerjord og gul undergrunn. Her var små og spredte kullbiter. Disse lagene kalles for enkelthets skyld Åker 2 (øverst) og Åker 1 (nederst), ut fra en antagelse om at det dreier seg om gammel dyrking. Det kan imidlertid tenkes at det øvre laget er beitemark. Det er merkelig at en evt. jordbearbeiding ikke har ødelagt det nedre laget.

Ca. 3 m sør for den store steinen var det et mulig stolpehull som skar gjennom Åker 1, usikkert om det skar Åker 2, og om det går ned i skiferlaget.

Kullprøver:

Prøve 1-3: Nord for steinblokken, ved E.A.P
30x30 cm, 21 cm under overflaten, 30 cm N for stein, 40 cm ut fra profil

Prøve 4: Sør for steinblokken ved LG
1 m s for stein, 13 cm under overflaten.

Prøve 1-4 er fra det kullførende skikt i underkant av det øvre kulturlaget, Åker 2.

Prøve 5 og 6, ved E.A.P. er fra bunnen av Åker 1, 10x15 cm, under stein.

Prøve 7, ved L.G., fra mulig stolpe som går gjennom Åker 1. Her ble funnet litt større kullbiter med brent ytterved.

Jordprøver for pollenanalyse:

1. - anrikningslag, under stein: 44 cm under overfl.
2. - Åker 1, bunn: 32 cm u. o.
3. - Åker 1, midt: 23 cm u.o.
4. - Åker 1, øvre del: 20 cm u.o.
5. - Åker 2, midt: 14 cm u.o.
6. - bunn av dagens torv: 10 cm u.o.

GRØFT 3

På toppen av flaten med gravrøysene, vest for disse. Ble gravd for å finne evt. fortsettelse av mulig steinstreng som sees lengre vest, lavere ned. Her er imidlertid ingen spor av steinstreng, men antydning av voll eller opphopning av jord på midten av grøfta.

Åker 1 er tydelig på toppen av vollen, smalner mot S. Åker 2 er ikke tydelig her, trolig finns den i N og litt i S. I N ser det ut til at Åker 1 forsvinner. Alunskiferen går stedvis høyt.

Jordprøver for pollenanalyse :

1. - anrikningslag: 38 cm under overflaten
2. - Åker 1, bunn: 28 cm u. o.
3. - Åker 1, midt: 20 cm u.o.
4. - Åker 1, topp: 20 cm u.o.
5. - overgang dagens torv: 14 cm u.o.

GRØFT 2

I svak vest-skråning, nedenfor og vest for Grøft 3, snitter en steinstreng.

Tolkningen av Åkerlagene er usikker, det ser ut til at det meste er Åker 2, mens Åker 1 bare så vidt er tilstede i nord. Steinstrengen tilhører i tilfelle Åker 2, men det kan være at Åker 1 har vært til stede og helt er fjernet og at strengen tilhører denne.

GRØFT 6

I nordskråningen N for gravhaugene. Grøfta skulle fange opp en mulig steinstreng, men den var det ikke spor av. Åker 1 usedvanlig tydelig i vestre del av profilen, i østre mindre markant. Midt i profilen er det noe omrotet. Her ble det funnet en brukket sigd i underkant av Åker 2. I samme nivå 0,60 cm lengre øst, var det en del kull og rødbrent sand.

Kullprøve tatt ut.

Det er et markant skille øst og vest for det omrotete området, i vest er åker 1 steinfri, mens det er en del mindre stein i øst. Åker 1 er i vest opp til 20 cm tykk, mens åker 2 bare er knapt 10 cm, i øst er begge lag omkring 10 cm tykke.

Det ble tatt ut 3 jordprøveserier for pollenanalyse: serie 1 fra den steinfrie delen i vest hvor åker 1 er på det tykkeste, serie 2 i området hvor det ble tatt ut kullprøve i underkant av åker 2, men hvor det er usikkert om åker 1 er til stede, serie 3 lengre øst for å få prøver fra denne del av åker 1, med stein.

Jordprøver for pollenanalyse:

serie 1:

- 1. - anrikningslag : 38 cm under overflaten
- 2. - anrikningslag : 34 cm u.o.
- 3. - åker 1, bunn: 28 cm u.o.
- 4. - åker 1, midt: 23 cm u.o.
- 5. - åker 1, topp: 18 cm u.o.
- 6. - åker 2, bunn: 13 cm u.o.
- 7. - åker 2, topp: 9 cm u.o.
- 8. - overgang dagens torv: 6 cm u.o.
- 9. - midt i torv: 2 cm u.o.

serie 2:

- 10.- undergrunn: 42 cm under overflaten
- 11. - åker 1 ??, midt: 32 cm u.o.
- 12. - ved kullprøve, bunn åker 2: 20 cm u.o.
- 13. - over kull i åker 2: 16 cm u.o.
- 14. - midt i åker 2: 13 cm u.o.
- 15. - topp åker 2: 10 cm u.o.

serie 3:

- 16. - undergrunn: 42 cm u.o.
- 17. - anrikningslag: 34 cm u.o.
- 18. - åker 1, bunn: 28 cm u.o.
- 19. - åker 1, topp: 24 cm u.o.
- 20. - åker 2, midt: 15 cm u.o.

Kullprøve:

Underkant av åker 2, 0,6 cm øst for sigd, 15 cm under overflaten

GRØFT 4

Sør for Grøft 6, lengre opp i skråningen mot gravhaugene. Her er en forsenkning med stein. Denne er ikke synlig i profilen. Her er bare åker 2 synlig, alunskiferen går relativt høyt i vest og øst. Muligens er det spor av åker 1 lengst vest. Her ble det funnet litt kull i underkant av åker 2.

Kullprøve:

Underkant av åker 2, i vest, 10 cm under overflaten.

GRØFT 9, med røys 4

5

Innenfor grøfteprofilen lå en liten rydningsrøys, profil ble tegnet langs denne.

Her er bare åker 1 synlig i profilen. Da røysa øst for profilen ble rensset opp, viste den seg å være en stor jordfast blokk ca. 0,9x0,9 m, med mindre stein, 10-20 cm store, lagt opp på.

Ved flategravning inntil røysa i vest (fra grøfta) nord og sør ble det klart at åker 2 var til stede her, selv om vi ikke kunne se den i profilen, røysa har derfor sannsynligvis sammenheng med åker 2.

Det ble tatt ut kullprøver fra flere nivåer i varierende sikker kontekst med ulike åkerlag.

Kullprøver:

Serie vest:

1. Bunn åker 2
2. 8-10 cm ned i åker 1

Serie sør:

3. bunn åker 2
4. øvre del åker 1
5. 4 cm ned i åker 1
6. 6 cm ned i åker 1 (sikker)

Serie nord 1:

7. bunn av åker 2
8. bunn åker 2/overgang åker 1 (kan være bunn åker 2?)
9. øverste 3 cm av åker 1 (kan være bunn åker 2?)

Serie nord 2 (i forhold til profilskisse):

10. 3 cm ned (åker 2)
11. 4 cm ned (" ")
12. 4-8 cm ned (åker 2 eller åker 1)
13. 12 cm ned (åker 1)

Jordprøver for pollenanalyse ble tatt ut ovenfor den store steinen i profilen (nord for) (prøveserien ble ødelagt!)

1. anrikningslag: 40 cm u.o.
2. bunn åker 1, : 32 cm u.o.
3. midt åker 1: 27 cm u.o.
4. øvre del åker 1: 22 cm u.o.
5. underkant av dagens torv: 12 cm u.o. (eneste prøve bevart)

GRØFT 8

Denne går fra gravrøysa, røys 1, og ca. 35 m sørover. Det ble tegnet et utsnitt av profilen fra røysa og 9 m sørover, resten tegnet som prinsipp-skisse.

I kanten av røysa er åker 2 til stede, og slutter brått ved røyskanten. Det er klart at åker 2 er dannet etter at røysa var bygd. 6

Det var vanskelig å se den gamle markoverflaten under røysa. Her er et gruset lag og over dette antydning av et noe mørkere brunt lag enn haugfyllen (m. kullbiter?), som kan være gammel markoverflate eller gammel åker under røysa.

Videre sørover i profilen er åker 1 lite til stede, mest åker 2, alunskifer stedvis høyt oppe.

Et lag med kull og kokstein (koksteinsgrop) ligger under begge åkerlag ca. 30 m S for gravrøys 1.

Jordprøver for pollenanalyse (fra ytterkanten av gravrøys 1):

1. anrikningslaget: 50 cm u.o. (tapt)
2. gruslag : 44 cm u.o.
3. overkant av gruslag : 38 cm u.o. (tapt)
4. brunt lag, åker/gammel markoverflate: 35 cm u.o. (tapt)
5. overkant av brunt lag: 30 cm u.o.
6. haugfyll: 24 cm u.o.
7. haugfyll: 18 cm u.o.
8. underkant av dagens torv: 8 cm u.o.

9. ekstraprøve av brunt lag (Åker/gl. overflate?) under stein som tilhører gravrøysa.

LINJENÆR, røys

I en sjakt som ble gravet nedenfor skråningen vest for plassen Linjenær ble det undersøkt en rydningsrøys. Denne besto av to jordfaste steinblokker med en del småstein omkring. Steinblokken er 0,8x0,5 m, rydningssteinen er mindre enn i røys 4 på Enga, her er de mest på neve/potet-størrelse. Det er tilsynelatende bare ett åkerjordslag: brun humusholdig jord med noe innblandet gul sand fra anrikningslaget under, 10-15 cm tykt. Det ble funnet noen kullbiter i åkerlaget under småsteinene nord og sør for steinblokken. Nord for steinblokken kom alunskifer tilsyne 10 cm under det gulbrune anrikningslaget.

Jordprøver for pollenanalyse:

1. anrikningslaget, 28 cm under overfl.
2. underkant av åker, 20 cm u.o.
3. midtre del av åker, 12 cm u.o.
4. øvre del av åker, rett under torv, 6 cm u.o.

Kullprøver:

1. kull under småsteinene sør for røysa, 10 cm u. o.
2. kull i steinansamling nord for røysa, 18 cm u.o.
3. kull under steinansamling nord for røysa, 28 cm u.o.

TEGNINGER

Alle tegninger i målestokk 1:20

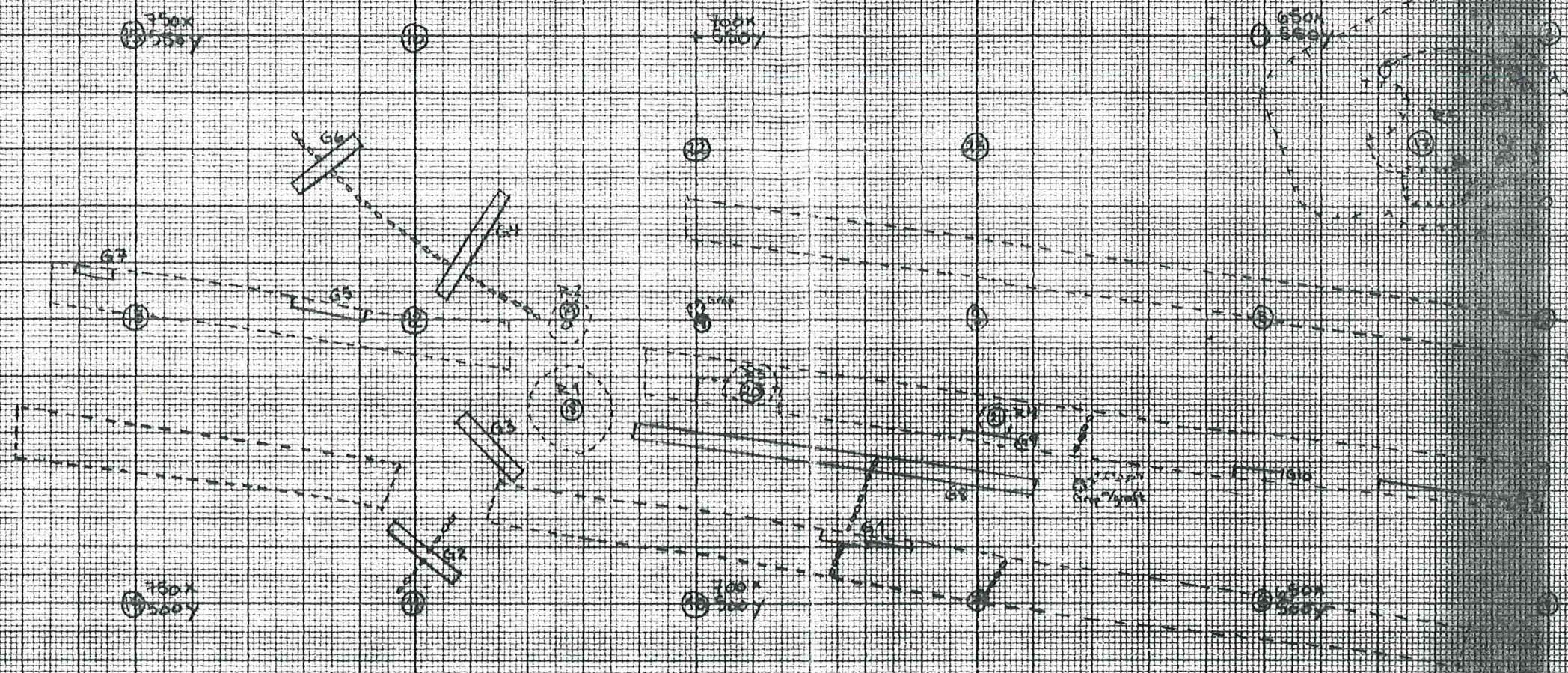
ENGA: Felt III

Grøft 1, profil
Grøft 9, profil, plantegning røys 4
Grøft 3, profil
Grøft 2, profil
Grøft 6, profil
Grøft 4, profil
Grøft 8, profil

LINJENÆR: Felt IV

Røys, plan og profil

7/10-1994 Lil Gustafson

INVELEMENT

Nivå:		
Fix	(196,5 m.o.h.)	
1	520	11: 240
2	405	12: 155
3	310	13: 290
4	265	14: 330
5	295	15: 400
6	430	16: 275
7	345	17: 205
8	190	18: 115
9	120	19: 080
10	245	20: 125
		21: 230 (topp röys)
		22: 165
		23: 205

TEGNFORKLARING

- TTT | KANT/HELVING/TERRÄNKET
- oooo STEINSTRENGER
- /— GROTTEKANT
- R RÖYS
- G GRÖFT
- ⊙ INVELEMENT PUNKT

ENGELANG V... 221/1000, LOTEN K.
 FELT II
 PLANERING / ...
 M: 1:500
 16. 16. 94 15
 16-94 S

Englaug 221/1, Løten k. Hedmark Profiltegninger "Euga" og "Liljekor" Signaturer

||||| torv

////// åker 2

\\\\\\\\ åker 1

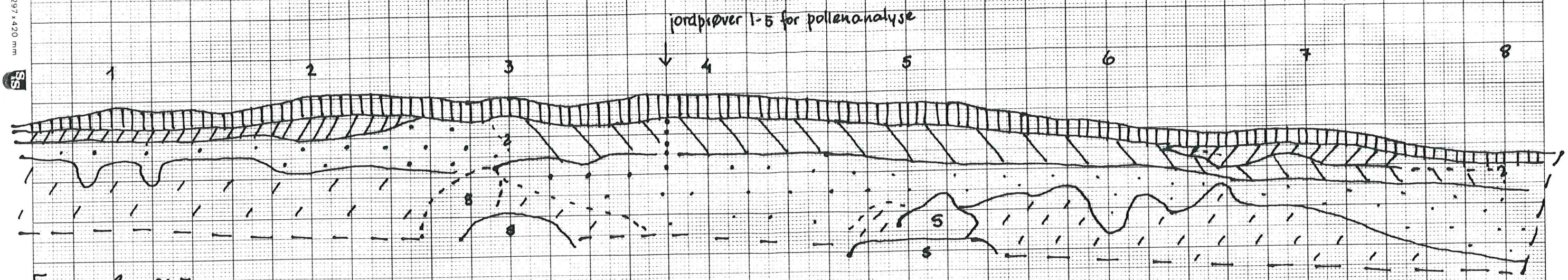
,',', alusklifer

•°°° anrikningslag, grusete lag

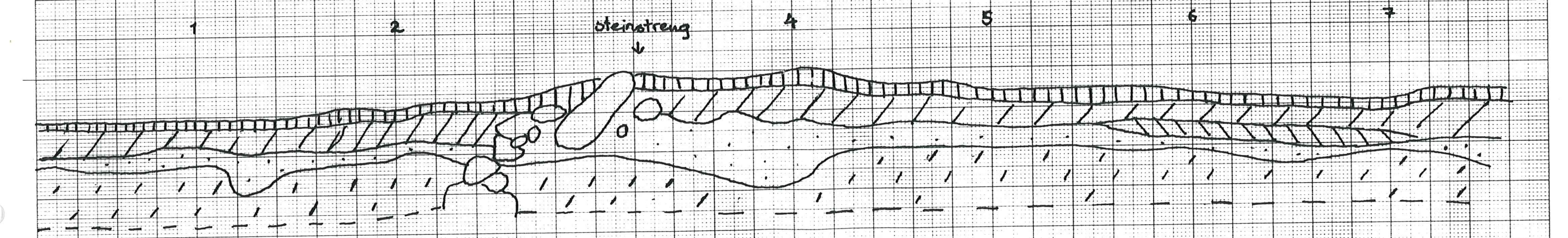
••••• " " "
xxxx kull

v v v v mulig åkerlag eller ge. overflate
under gravings 1

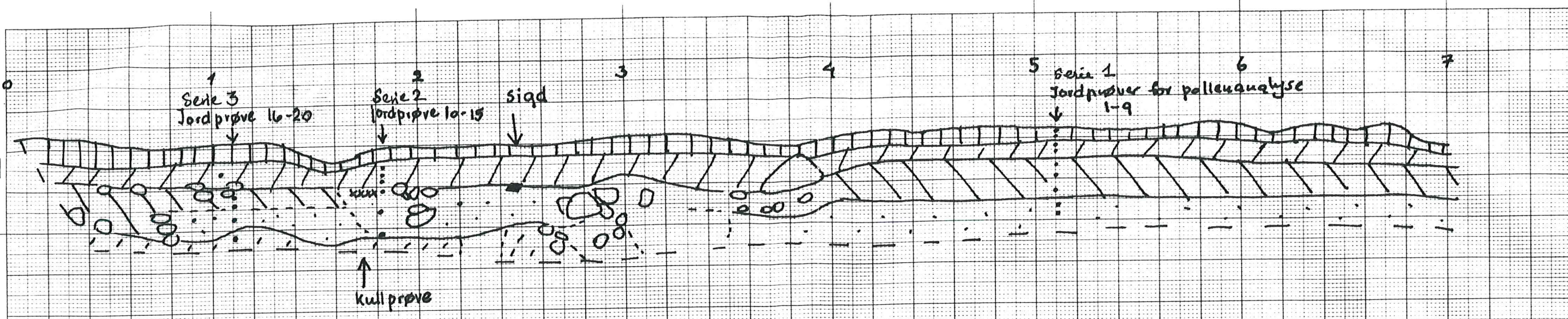
- - - - - ukjent grense

Enga Grøft 3
 Profil mot Ø
 M: 1:20 L. Gustafson 8/6-94
 1 m

Enga Grøft 2
 Profil mot V
 M: 1:20 L. Gustafson 8/6-94
 1 m

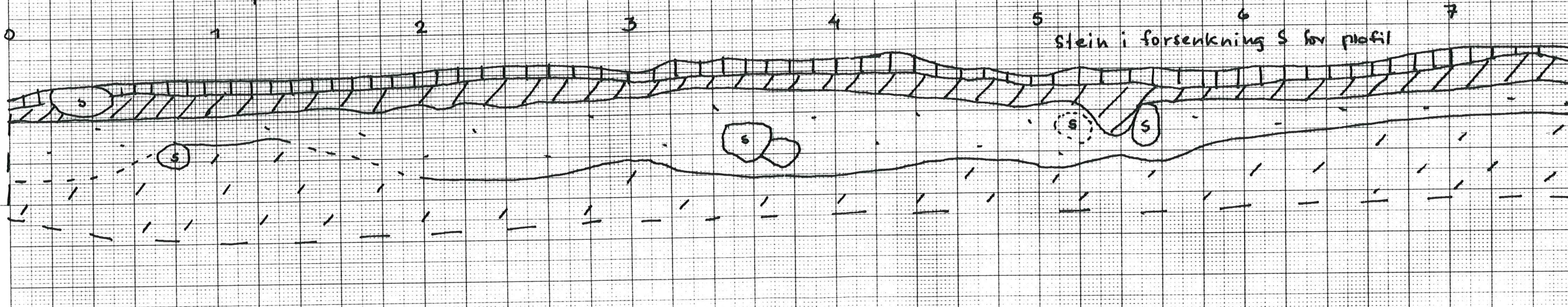
Enga Grøft 6

Profil mot S

M: 1:20

L. Gustafson

1 m

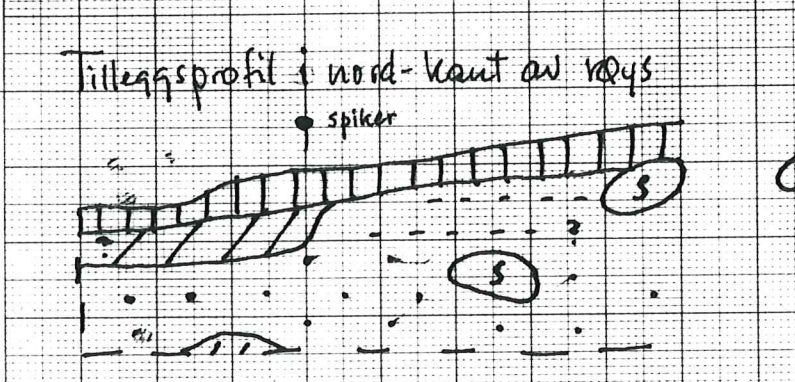
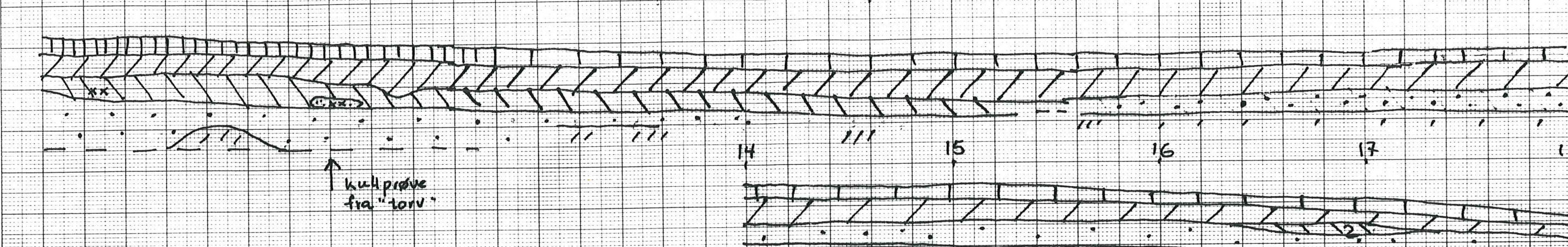
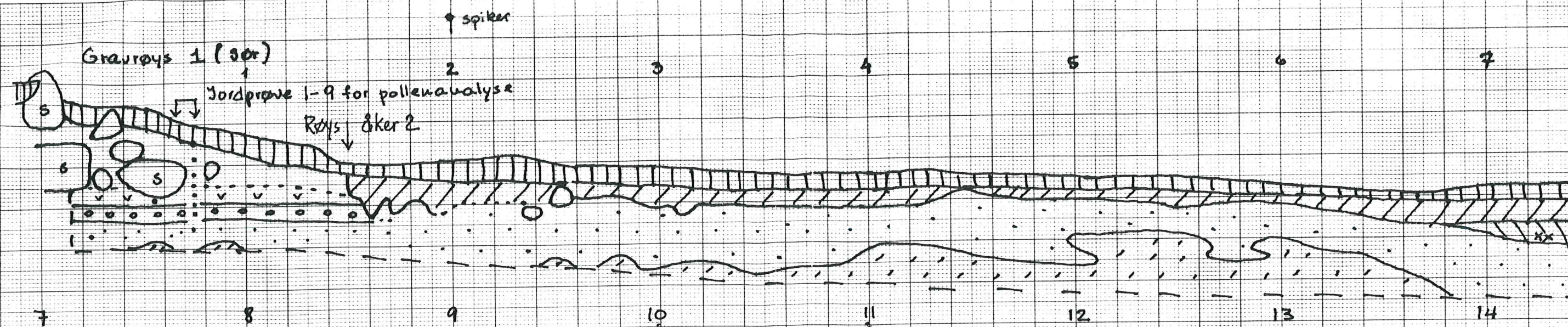
Enga Grøft 4

Profil mot S

M: 1:20

L. Gustafson

1 m

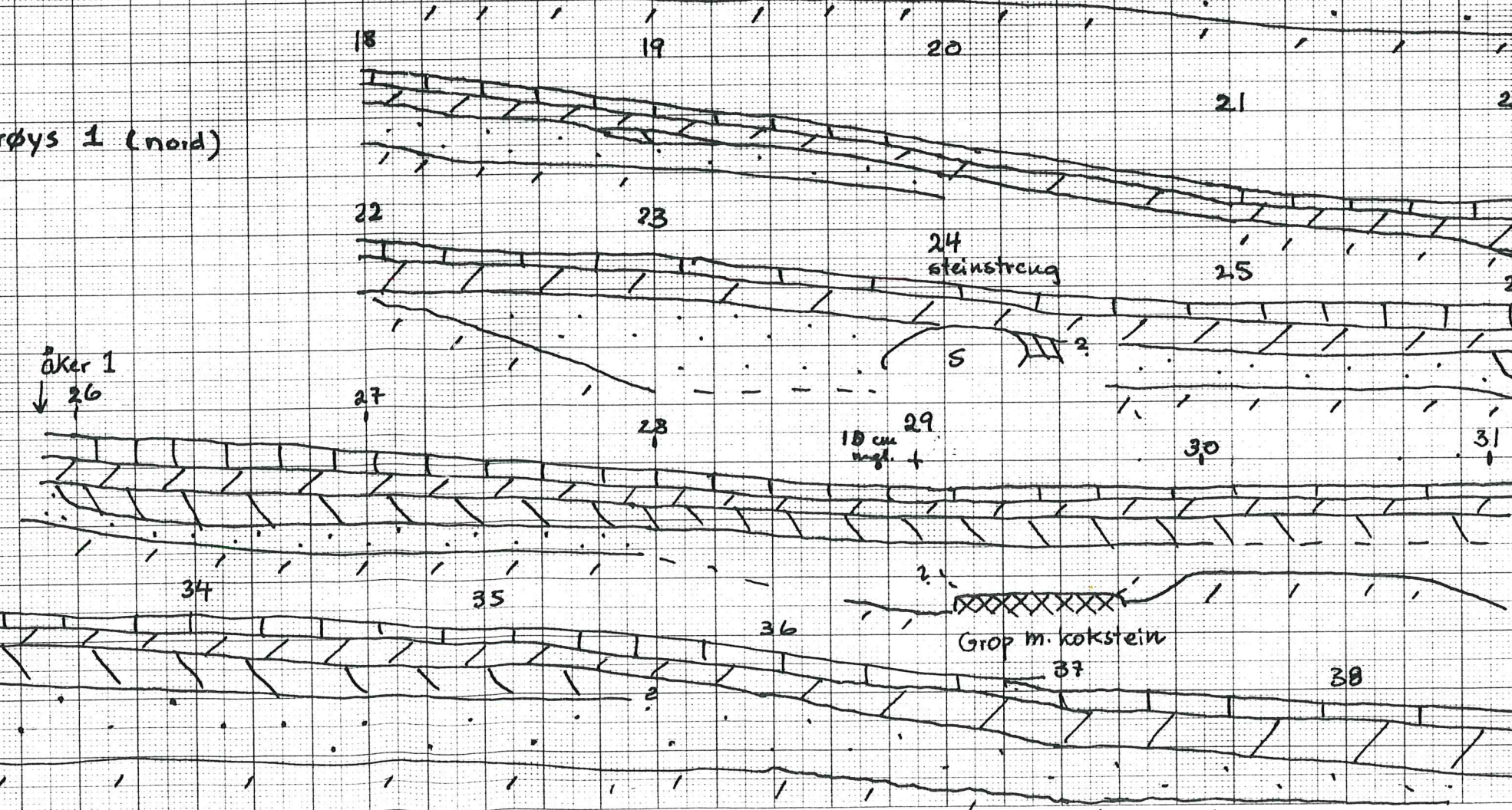

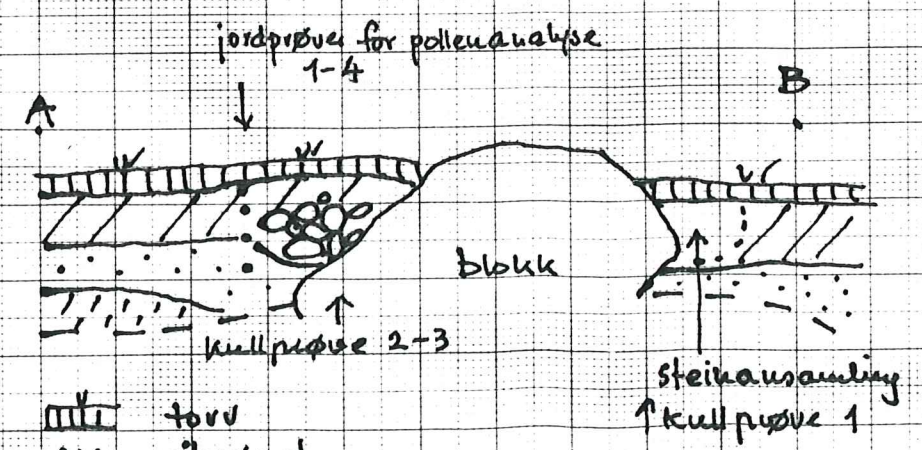
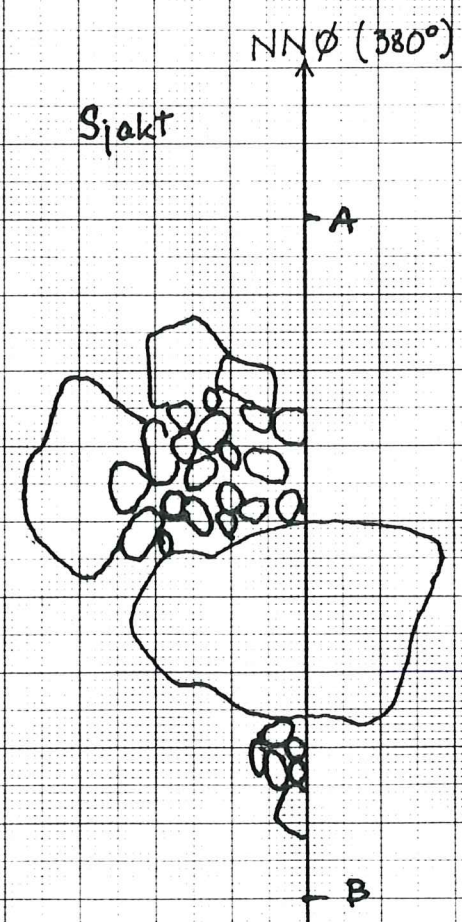
Euga Grøft 8 m. Gravvøys 1

Profiltegning mot Ø

M: 1:20 l. Gustafson 25/6-94

1m

"Linjehær"
 Røys.
 Plan- og profiltegning
 M: 1:20
 L. Gustafsen 6/7-94

torv
 dikerjord
 auvikningslag (quebruc sand)
 alueskifer

1m

1:1
 1:2
 1:3
 1:4
 1:5
 1:6
 1:7
 1:8
 1:9
 1:10
 1:11
 1:12
 1:13
 1:14
 1:15
 1:16
 1:17
 1:18
 1:19
 1:20
 1:21
 1:22
 1:23
 1:24
 1:25
 1:26
 1:27
 1:28
 1:29
 1:30
 1:31
 1:32
 1:33
 1:34
 1:35
 1:36
 1:37
 1:38
 1:39
 1:40
 1:41
 1:42
 1:43
 1:44
 1:45
 1:46
 1:47
 1:48
 1:49
 1:50
 1:51
 1:52
 1:53
 1:54
 1:55
 1:56
 1:57
 1:58
 1:59
 1:60
 1:61
 1:62
 1:63
 1:64
 1:65
 1:66
 1:67
 1:68
 1:69
 1:70
 1:71
 1:72
 1:73
 1:74
 1:75
 1:76
 1:77
 1:78
 1:79
 1:80
 1:81
 1:82
 1:83
 1:84
 1:85
 1:86
 1:87
 1:88
 1:89
 1:90
 1:91
 1:92
 1:93
 1:94
 1:95
 1:96
 1:97
 1:98
 1:99
 1:100